

Scholae philosophicae per suam methodum, quae tunc a suo principio nomen accipit, distinguuntur. Qui, duce experientia sensibili, quaerunt scientiam, vocantur sensualistae; qui rationem tantum sequuntur, ut primum et unicum fontem totius veritatis, dicuntur idealistae, qui in lumine experientiae simul et rationis procedunt et fidem rejiciunt, rationalistae habentur, quod nomen convenit pariter sensualistis et idealistis nam omnes in hoc concordant quod penes mentem humanam est arbitrium et norma de quolibet opinandi. Hi sunt de quibus scriptum est: "Semper discentes et nunquam ad scientiam veritatis pervenientes." Schola quam sequimur, triplici principio utitur, experientia scilicet, ratione et fide.

Baconius et Cartesius reputantur tanquam inventores methodi particularis: prior methodi dictae observationis et inductionis; posterior dubii methodici juxta quod prima veritas est dubium ipsum, et criterium totius veritatis evidentia.

Baconius, ut accidit multis, se praedicavit inventorem ratione ignorantiae suae, et inventor apud ignaros in odium fidei diu habitus est. Sed, ut fateri non dubitavit philosophus nostrae aetatis praeclarus, professor Jouffroy, nec observationem, nec indu-

ctionem invenit Baconius. De caetero legendum est opus eximium comitis *J. de Maistre*, quod inscribitur: *Examen de la Philosophie de Bacon*.

Dubium Cartesii est positio nova a parte methodi, et nihil aliud est quam modus verificationis suum habens momentum. In quantum vero Cartesius philosophandi initium sumit a Psycho'ogia, in hoc Socratis positionem renovat: [*agnosce te ipsum.*] Error ejus, ut supra dictum est, ex eo provenit quod in dubio suo vidit tantum principium cogitans, animam scilicet, dum hoc dubium ut cogitatio quaelibet humana, sensu et littera constans, ostendebat pariter animam et corpus. De quo errore et gravissimis aliis quibus Cartesii doctrina laborat, in decursu hujus compendii, occasione admota, fusius disputabimus [18]

§ 2. DE DEFINITIONE.

Definitio vel significationem nominis, vel naturam rei interpretatur. Prior est tantum explicatio, et in hoc consistit quod loco vocis obscurae ponantur voces aequivalentes è sermone communi depromptae; posterior naturam rei exprimit, et haec est vera definitio.

Natura rei, sive essentia, seu forma, seu ratio, seu quidditas, nam haec omnia sub diverso respectu idem sonant, constituitur per genus et per differentiam. Genus est remotum, medium aut proximum; et similiter differentia. In omnibus naturis forma et materia compositis, aliquid existit commune, et aliquid diversum. Quod est commune constituit genus, et idem reperitur in omnibus speciebus generis, et in singulis cujusque speciei individuis. Quod est diversum distribuit genus in suas species et vocatur differentia specifica. Notandum est quod de individuis non datur definitio, nam quidquid est in illis individuatum est, dum genus et species, quibus definitio constat, sunt semper aliquid universale. Fusius haec suo loco exponentur: natura, essentia, quidditas, forma et materia, in proemio Anthropologiae; genus et differentia in Logica.

Definitionis quadruplex est conditio: 1. ° debet esse clara, ideo nullam includere vocem obscuram; 2. ° brevis, quod excludit omnem vocem inutilem; 3. ° constare genere proximo et differentia maxime propria; 4. ° debet reciprocari cum definito: His omnibus conditionibus pollet sequens definitio: *homo est animal rationale*, in qua nulla vox nec obscura nec inutilis reperitur;

quae habet genus. *animal*, et differentiam, *rationale*, et cujus reciprocatio evidens est, nam, *animal rationale* poni potest loco hominis et vice versa.

Definitio igitur essentiam rei exprimere debet; ergo, quae rem per proprietates vel per accidentia significat est descriptio potius quam definitio, ideo prior vocatur essentialis; posterior vero descriptiva. (19.)

§ 3. DE DIVISIONE.

Divisio, in genere, composita in suas partes resolvit. Definitio, ut patet, ad modum synteticum pertinet; divisio autem ad modum analyticum.

Omne compositum sub divisione cadit. Simplicia, ut Deus, angeli, anima humana, sunt indivisibilia; in his omnibus tamen quaedam ab invicem distinguuntur, ut attributa, virtutes, facultates, passionem. Distinctionem igitur et non divisionem admittunt simplicia. In compositis quaedam habent sui generis simplicitatem, et hoc fit quando in materia compositi una tantum forma recipitur, quod accidit auro, ferro, sulphuri et aliis corporibus apud chymicos simplicibus vocatis. Istiusmodi corpora secantur potius quam dividuntur, nam eorum partes,

vel minimae, naturam corporis integram retinent.

Divisionis proprie dictae sunt species tot quot sunt genera compositorum. Composita sunt physica, vel artificialia; composita physica sunt chymica vel organica. Divisio priorum est analysis chymica per quam in elementa componentia redeunt. Composita metaphysica sunt genera, species, axiomata, principia. Divisio hujusmodi distribuit genera in suas species, species in suas differentias, axiomata in veritates secundarias. Composita artificialia sunt aggregationes sub lege ordinatae, seu constructiones mechanicae ad finem quemdam accommodatae. Divisio artificialis solvit aggregationes in sua membra, juxta ordinem cui subjiuntur, et constructiones mechanicas in suas partes constitutivas.

Divisio legitima triplicem implere debet conditionem, scilicet integritatis, oppositionis et immediationis. Integritas divisionis in eo consistit quod se extendat ad omnes partes divisi, nihil omittens, nihil addens. Oppositio exigit ut illius membra ita sibi invicem sint opposita ut nullum in altero includatur. Immediatio in eo est quod accurate procedat divisio de toto ad partes, descendendo de primariis ad secundarias, nulla

intermediaria nec intervertens, nec omittens, quod est servare integritatem. [20.]

§ 4. DE SYLLOGISMO.

Syllogismus, in genere, est argumentum tribus constans propositionibus quae nominantur: major, minor, conclusio; et tribus terminis dictis: majus extremum; minus extremum et medius terminus. Syllogismi fundamentum sic se habet: quae sunt eadem vel diversa uni tertio sunt eadem vel diversa inter se. Plures de hoc argumento conficiendo traduntur regulae quae ad unam sic reducuntur: Oportet ut major propositio conclusionem contineat, et ut minor illud declaret. Syllogismus, qui est modus sciendi, qua de re ab Aristotele dicitur *faciens scire*, apodicticus seu demonstrativus vocatur, et constat propositionibus necessariis, certis et evidentibus. Sit in exemplum.

Quod existere incipit habet causam:

Atqui contingens incipit existere;

Ergo contingens habet causam.

De syllogismo et aliis argumentis in Logica tractatur. [21.]

FINIS PROLEGOMENORUM.

ADNOTATIONES AD PROLEGOMENA

EX DIVO THOMA DESUMPTAE.

(1.) 2. 2. q. 186. 1.—(2) 1. 2. q. 57. 2. c. 1. & c. q. 66. 5. c. 1.—(3.) 2. 2. q. 27. 3. c.—(4.) 1. 2. q. 57. 2. 1. & 2. 2. q. 9. 2. c.—(5.) 1. 2. q. 57. 2. 3. 4. 0.—(6.) 1. q. 56. 3. c. & 1. q. 64. 1. 0. & 2. 2. q. 97. & q. 154. 5. c. & q. 162. 3. 1. & 1. 2. q. 112. 5. c.—(7.) 2. 2. q. 189. 1. 4.—(8.) 1. q. 1. 2. c. 1. & Sex.—(9.) 1. q. 14. 16. C.—(10.) 1. q. 1. per totum—(11.) 1. q. 1. 5. c. & 1. 2. q. 66. 5. 3.—(12) 1. q. 1. 1. 2.

(13.) Plurimae afferuntur Philosophiae definitiones: Cicero (2 de offic.) eam definit: *rerum divinarum et humanarum, causarumque, quibus hae res continentur scientia*. Aristoteles (1. Metaph. c. 1.) ait: cognitio per causas altiores; sapientis enim est considerare sublimiora rerum principia Goudin definit: cognitio certa et evidens rerum per altiores causas naturali lumine parta. Cicero iterum definit: (2. de fin) studium sapientiae. Sanctus Augustinus lib. 8 de civitate Dei cap. 1.º ait: si sapientia Deus est, verus philosophus est amator Dei. Sanctus Thomas 1. Metaphysicorum, lect. 3.ª loquendo de Pythagora dicit: vocavit se Philosophum, id est amatorem sapientiae. Pa-

ter Iacquier definit: cognitio vera, certa, et evidens rerum naturalium per causas. Wolfius dicit: Philosophia est scientia possibilium, quatenus esse possunt. Denique Illmus. Bouvier, eam definit scientia ex primis principiis deducta. Sed abs dubio definitio Auctoris est optima, et consonat cum doctrina divi Thomae in anterioribus adnotationibus.

(14.) Vide Sanctum Thomam 1, ethic. lect. 1. et Nazianzenum Orat. 26 n. 8.

(15.) Vide Originem, prolog. in cantic., et Sanctum August. lib. 3. cont. Academicos c. 17. n. 37.

(16.) Vide inter Antiquos Goudin et Roselli: et inter recentiores P. Ventura Raulica Philosophia Christiana.

(17.) S. Thom. 1, q. 117. 1. c.

[18.] De methodo clare et profunde agit Pater Roselli in sua Summa Philosophica ad mentem Angelici Doctoris tomo primo quaestionibus 32, 33, 34, 35: in quibus 1º de methodo universim; 2º de methodo docendi; 3º de methodo addiscendi; 4º denique de methodo disputandi; in cujus adnotationibus reperire est doctrinam non solum Angelici Doctoris, sed etiam melioris notae philosophorum cujuscumque aevi. Praeterea de methodo recentiorum videndum est P. Ven-

tura Raulica in 1. t. Philosophiae Christianae.

[19.] De definitione vide P. Roselli t. 1. part. 3. c. 1. et P. Goudin Log. min. 1. P. q. 2. art. 2. § 2, et Wolfium in Logica part. 1. sect. 2. c. 4. ubi late agit de definitionibus a § 152. usque ad § 197. et Mastrii et Belluti T. 1 disp. 1^a q. 5 de definitione.

[20.] De Divisione et ejus regulis vide P. Roselli t. 1. part. 3 c. 1.; item P. Goudin Log. min. part. 1^a q. 2. a 3. et Mastrii et Belluti t. 1.º disp. 1.º q. 5. de divisione.

[21.] De regulis disputationum vide Bouvier in prolegom. et Iacquier in proemio c. 2 de methodo disputandi.

PROPOSITIONES

SEU CONCLUSIONES AD PROLEGOMENA EXPECTANTES

A TIRONIBUS PROPUGNANDAE.

- 1.ª Philosophia existit, et est scientia proprie dicta.
- 2.ª Philosophia recte dividitur in quatuor partes ab Auctore enumeratas.
- 3.ª Philosophia est utilis homini: qua homo qua christianus, et qua civis.
- 4.ª In disciplinis philosophicis traden-

dis Sancto Thoma magistro uti maxime expedit, atque ordo ab ipso constitutus est sequendus.

§ ADDITIONALAIS AD PROLEGOMENA DE DISTINCTIONE.

[*Ex Iacquierio desumptus.*]

Ea inter se distinguuntur, quorum unum non est aliud. Quare *distinctio* generatim idem significat ac *pluralitas*. Non tamen confundi potest distinctio cum separatione ac diversitate. Quaedam enim distinguuntur, quae separata non sunt, ut in homine corpus et anima. Item distinguuntur et separantur quae tamen diversa non sunt ut duo parietes per albitudinem similes. Hinc dici solet, distinctio est *negatio identitatis*: separatio est *negatio unionis*, diversitas est *negatio similitudinis*.

Distinctio duplex est, alia *realis* et *physica* quae est ex rerum parte ipsarum, etiam nemine cogitante. Alia dicitur *rationis* et *metaphysica* seu *intentionalis*, quae fit per mentem et rationem, ideasque ipsas tantum afficit. Si autem distinctio inter duas res intercedat, ut inter corpus et animam, tum *realis maior* appellatur: et *realis minor* di-

citur, quae est inter rem et eius modum, seu inter substantiam, et id quod substantiae inhaeret, quodque sine subjecto esse non potest, licet substantia sine illo esse possit, qualis est distinctio inter digitum et eius inflexionem; nam digitus potest esse sine inflexione, sed inflexio sine digito, quem afficit, nec esse, nec concipi potest. Distinctio realis minor vocatur etiam *modalis*. Sed nomen hoc convenientius tribueretur distinctioni, quae est inter modos separabiles, seu quorum unus in substantia remanere potest sine altero.

Distinctio rationis, vel fit cum aliquo fundamento in rebus ipsis posito, vel sine fundamento. Prior dicitur *rationis ratiocinatae*, atque etiam *virtualis* et *praecisiva*, quum scilicet eadem est entitas, sed virtute multiplex seu pluribus aequivalens. Unde idem efficit, ac si plures essent res. Sic iustitiam Dei et misericordiam distinguimus, unamque sine altera concipimus. Haec distinctio alio nomine vocari solet *praecisio objectiva*. Posterior distinctio solet appellari *rationis ratiocinantis* et non *praecisiva*, ut si quis indumentum a vestimento secerneret. Haec autem distinctio nulla est, ut patet, in ipso intellectu; nam mutatio nominis ideam

non mutat: haec altera distinctio appellatur etiam *praecisio formalis*.

Scotus inter distinctionem realem et rationis mediam quamdam, et *a parte rei*, ut vocat, distinctionem excogitavit, qualem esse putat intra attributa divina, eamque appellat *formalem actualem ex natura rei*. Non enim, ut illi videtur, sola cogitatione iustitia Dei ab illius misericordia discernitur, neque tamen ut res diversae inter se distinguuntur, quum sint una et eadem entitas. Sed citra omnem mentis operationem una non est formaliter altera. Thomistae vero, rejecta formali Scotistarum distinctione: praeter realem et mentalem nullam admittunt. Fatentur quidem esse a parte rei *distinguibilitatem*, ut dicunt, seu fundamentum internum distinguendi varia rei simplicis attributa, ut misericordiam et iustitiam Dei. Sed negant actualem attributorum distinctionem fieri citra operationem mentis.— Haec pro brevitate sufficiant.

PRIMA PARS PHILOSOPHIAE.

LOGICA.

1.º *Nomen.*—2.º *Objectum.*—3.º *Definitio.*—4.º *Divisio Logicae.*

1. Logica vox graeca est quae latine *rationalis* interpretatur [supple: scientia.] Logica est naturalis facultas qua utimur omnes tam docti quam indocti, et idem est ac rationis exercitium. Logica est empirica apud eos qui leges rationis ignorant; fit scientia per istiusmodi cognitionem, et tunc est reflexa; de qua sit.

2. Facultas quaelibet cognoscitur per suum objectum, nam propter ipsum tota est. Objectum facultatis est id quod ipsi considerandum obicitur et duplex est: materiale et formale. Materiale est ipsa res circa quam facultas versatur; formale est id quod in tali re facultas attingit. V. g. res quae videntur sunt objectum materiale visus; color est ejus objectum formale.

Res cognitae sunt objectum materiale Logicae; formale vero, ut aiunt scholastici,

est *ens rationis*, scilicet dispositio quam ratio nostra facit in rebus cognotis, in quantum eas ordinat per modum propositionis vel syllogismi. Ex utroque objecto materiali et formali fit objectum integrum, sicut ex anima et corpore fit unicum animal. Tale autem objectum vocatur *materia circa quam*, et medium quo facultas objectum attingit dicitur *ratio sub qua*. Inter objectum coloratum et visus mediat lux; inter scientiam quamlibet et objectum ejus mediant principia quae, ut dicit S. Thomas "sunt veluti quaedam animi lux irradians conclusiones." Objectum integrum Logicae est igitur omne cognitum ad formam propositionis vel argumenti redactum, et hoc est *materia circa quam*; medium vero, seu *ratio sub qua*, sunt principia et leges, quibus Logica demonstrat et propugnat suas definitiones, divisiones, propositiones et sua argumenta.

3. Logica in S. Thomae schola vulgo definitur: scientia entis rationis directivi operationum intellectus; quod sic interpretari potest: Scientia formarum quibus exprimuntur conceptus et diriguntur operationes intellectus. (1)

Nihil igitur includit Logica de realitate tam objectiva, id est objecti cogniti, quam